

Vill du veta mer om LIFE IP Rich Waters?

Kontakta: Mia Sklenar, projektledare
E-post: mia.sklenar@lansstyrelsen.se
Telefon: 010-223 43 98

Länsstyrelsen i Södermanlands län
Telefon: 010-223 40 00
E-post: sodermanland@lansstyrelsen.se
Webb: lansstyrelsen.se/sodermanland

Havs
och Vatten
myndigheten

Vad kan du som konsument göra för att minska användandet av PFAS-ämnen?

Naturskyddsföreningen har tagit fram en lista med enkla lösningar. Om du följer dessa så hjälper du till att minska utsläpp och risken för kontakt med PFAS i din omgivning. Här följer en kort sammanfattning:

Köp smink och andra skönhetsprodukter utan PFAS i. På www.surfejs.se kan du söka på ditt skönhetsmärke och se om ditt smink innehåller PFAS.

PFAS - gifter som stannar länge i miljön

PFAS-halter över riktvärdet i Sörmländska vatten och vattenlevande organismer.

Länsstyrelsen Södermanland har genomfört en PFAS-undersökning av länets vattendrag och sjöar. I 11 av 25 fall har för höga halter påträffats. I en uppföljande undersökning analyserades fisk för att ta reda på hur mycket av PFAS-ämnena som lagrats i fiskvävnader. Fisken från en provlokal visade sig innehålla för höga halter enligt vattenförvaltningens miljö kvalitetsnormer.

PFAS är giftigt och svårt att bryta ned

PFAS är en förkortning för perfluorerade och polyfluorerade ämnen. De består av ca 5000 identifierade syntetiskt framtagna ämnen som är giftiga, svåra att bryta ned och kan lagras i levande organismer. Ämnena stannar kvar i miljön länge och sprider sig lätt via vatten och luft. Exempel på det är att PFAS upptäckts i Arktiska områden där varken tillverkning eller användning av ämnena förekommer.

Gifterna lagras länge i kroppen

De PFAS-ämnena som människor får i sig är via mat och dricksvatten. De orsakar inte direkta och akuta problem, men kan lagras länge i kroppen. Det innebär att PFAS-intag under längre perioder kan påverka hälsan. För foster och spädbarn är känsligheten sannolikt större då de kan få negativa effekter på födelsevikt, kolesterolhalt och immunförsvar.

Länsstyrelsen följer miljöutvecklingen

Genom miljöövervakning kan vi följa miljös tillstånd i länet. Under åren 2020 till 2021 har Länsstyrelsen Södermanland genomfört en PFAS-undersökning av ytvatten i totalt 25 sjöar och vattendrag. Detta har skett genom EU-projektet Life IP Rich Waters. I elva av de undersökta provlokaler uppmättes halter över gränsvärdet för miljö kvalitetsnormen. Det var i samtliga fall det vanliga PFAS-ämnet PFOS. Högst halt uppmättes i sjön Näsnaaren utanför Katrineholm. Årsmedelvärdet låg där mer än tio gånger högre än gränsvärdet. PFAS-ämnena hittades i samtliga prov.

Miljöövervakning beskriver länets miljö tillstånd. Övervakningsarbetet bygger på undersökningar som visar miljöns tillstånd och hur den förändras. Det statliga miljöövervakningssystemet består av nationell miljöövervakning som utförs av Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten. Även regional miljöövervakning utförs av Länsstyrelsen via medel från Naturvårdsverket.

Rich Waters är Sveriges första projekt inom EU:s miljöprogram LIFE IP. Projektet startade januari år 2017 och pågår till och med år 2024. Projektet utförs som ett samarbete mellan myndigheter, kommuner, företag, forskare och vattenvårdsförbund. Avsikten är att bidra med ny kunskap och hantera några av de allvarigaste miljöproblemen som påverkar våra vatten.

Miljö kvalitetsnormer är bestämmelser om kvalitet i luft, vatten, mark och miljön i övrigt. Miljö kvalitetsnormer för vatten omfattar ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten) och grundvatten. Syftet med normerna är att säkra Sveriges vattenkvalitet.

Karta över de sjöar och vattendrag som provtagits för PFAS i ytvatten och fisk.

Fisk provtas

Under 2022 har provtagning av fisk skett i 20 provlokaler. Bland annat de provlokaler där ytvattnet visade på för höga PFOS-halter. Resultatet visade att fisken från Näsnaaren innehöll PFOS-halter över gränsvärdet enligt miljö kvalitetsnormerna. Länsstyrelsen manar till försiktighet vid konsumtion av fisk från sjön. Precis som i ytvattenundersökningen upptäcktes PFAS-ämnena i samtliga fiskprov.

Miljöövervakningen fortsätter

PFAS förekommer alltså på många platser i naturen i vårt lään, i både vatten och fisk. Länsstyrelsen Södermanland kommer att fortsätta med miljöövervakning för att få en bättre bild av situationen. Arbetet med att hitta ursprunget till föroreningen i Näsnaaren planeras att utföras i samarbete med Katrineholms kommun under 2023.

Ytterligare information

Mer detaljerad information om undersökningarna av PFAS i vatten och fisk finns i två rapporter. Namnen på rapporterna är "Förekomst av PFAS-ämnena i vatten från sjöar och vattendrag i Södermanlands län 2020-2021" och "Förekomst av PFAS-ämnena i fisk från sjöar och vattendrag i Södermanlands län år 2022". Rapporterna kan hittas på länsstyrelsen i Södermanlands hemsida.

